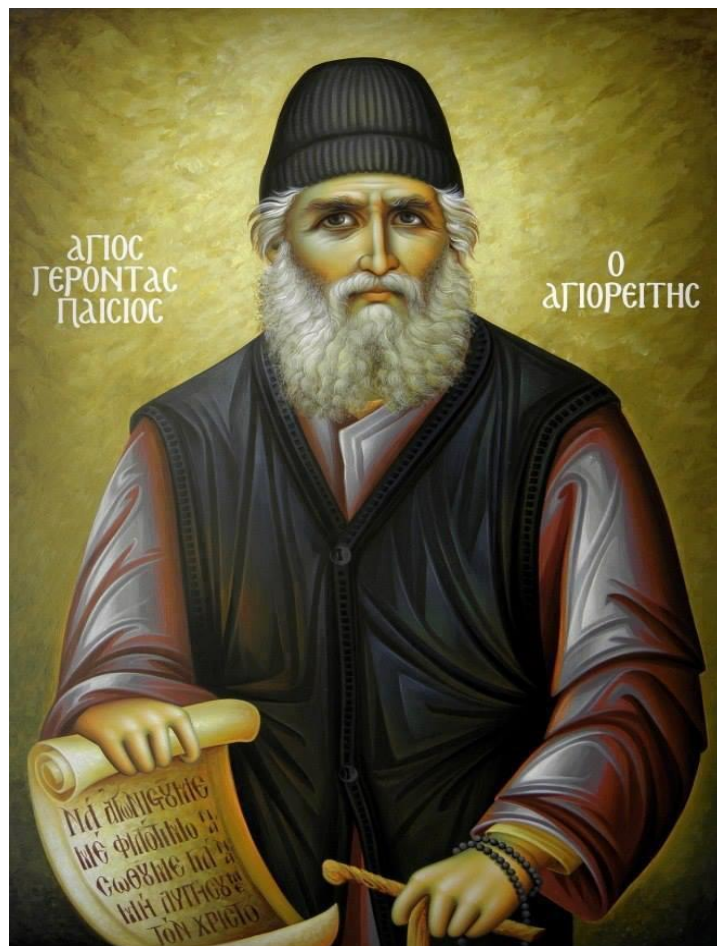

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΠΑΦΟΥ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ
ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

**“Ποιμαντική αντιμετώπιση πνευματικών
προβλημάτων στις επιστολές του Αγίου
Γέροντος Παϊσίου του Αγιορείτου.”**

Του π. Εμμανουήλ – Επιφανίου Ζαχαράκη

Επιβλέπων καθηγητής: Ανέστης Κεσελόπουλος

ΠΑΦΟΣ 2015

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΠΑΦΟΥ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ
ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

**“Ποιμαντική αντιμετώπιση πνευματικών
προβλημάτων στις επιστολές του Αγίου
Γέροντος Παΐσιου του Αγιορείτου.”**

Του π. Εμμανουήλ – Επιφανίου Ζαχαράκη

Επιβλέπων καθηγητής: Ανέστης Κεσελόπουλος

ΠΑΦΟΣ 2015

Αφιερώνεται στους κεκοιμημένους:
Γέροντα & θείο μου Αρχιμ. π. Μακάριο
Κατά σάρκα πατέρα μου Γεώργιο
Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον

Πρόλογος

Ευχαριστώ Τον Τριαδικό Θεό και την Υπεραγία Θεοτόκο, που με αξιώνουν να συμμετάσχω στο Μεταπτυχιακό Τμήμα των Θεολογικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Νεάπολης της Πάφου. Πιστεύω η συμμετοχή μου αυτή, να καλλιεργήσει και να καταρτίσει περαιτέρω τις γνώσεις μου, για διακονία Θεού και ανθρώπων. Αφ' ενός η έρευνα και μελέτη των Θεολογικών και Πατερικών συγγραμμάτων και αφετέρου η εμπειρία των καταξιωμένων καθηγητών που διέπουν το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, θέλω να πιστεύω ό,τι θα ενισχύσει την Ιερατική μου Διακονία. Όταν επέλεξα μετά από συζήτηση με τον επιβλέποντα καθηγητή μου, τον Άγιο Γέροντα Παΐσιο, δε θα μπορούσα ποτέ να περιμένω, ότι θα συνέβαινε αυτό το μεγάλο γεγονός πάνω στη συγγραφική μου ενασχόληση με τον Όσιο. Διότι μετά από δυο μήνες, η Εκκλησία μας, μέσω της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, θα τον κατέτασσε και επίσημα, στο Αγιολόγιο της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Αισθάνθηκα μεγάλη χαρά, τιμή και ευλογία, αλλά και συγχρόνως μεγάλη ευθύνη και βάρος, που θα εργαζόμουν, εγώ ο ασήμαντος, με έναν πολύ σημαντικό. Έχω την αίσθηση και την πεποίθηση συγχρόνως, ότι το θέμα της διπλωματικής, αλλά και ειδικώς ο Άγιος Γέροντας Παΐσιος, δεν ήρθαν τυχαία στη ζωή μου. Αφού τόσο ο πνευματικός Γέροντας και θεός μου Αρχιμανδρίτης π. Μακάριος Πιταροκοίλης, ήταν άρρηκτα συνδεδεμένος φιλικά και πνευματικά με τον Άγιο Γέροντα Παΐσιο από πολύ παλιά, ευρισκόμενοι μονάζοντες και οι δύο στην Ι. Μ. Αγίας Αικατερίνης του Σινά. Αλλά και ο κατά σάρκα πατέρας μου, Γεώργιος είχε γνωρίσει τον Γέροντα Παΐσιο μετά από επίσκεψη στο Άγιο Όρος, με τον π. Μακάριο. Τώρα πια που τα

αγαπημένα μου οικεία πρόσωπα έχουν κοιμηθεί. Εύχομαι και ελπίζω, να απολαμβάνουν το πνευματικό βάλσαμο και την πρεσβεία του Αγίου Γέροντος.

Στο σημείο αυτό θέλω να ευχαριστήσω θερμώς τον Σεβ. Ποιμενάρχη μου, Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου Καστελλίου & Βιάννου κ'κ' Ανδρέα, καθηγητή μου στη Σχολή, για την προτροπή και στήριξη της μεταπτυχιακής μου διαδρομής. Ιδιαίτερος ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ' Ανέστη Κεσελόπουλο, για την στήριξη και βοήθεια της διπλωματικής μεταπτυχιακής μου εργασίας. Ευχαριστώ τον σεβαστό πρόεδρο, τους αξιόλογους καθηγητές και τους συνεργάτες του Μεταπτυχιακού Θεολογικού Τμήματος Σπουδών του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου. Τέλος ευχαριστώ την μητέρα μου Μαρία, τα αδέρφια μου, τον πνευματικό μου, αλλά και κάθε άνθρωπο, που με δυνάμωσε και στήριξε την αυτή μου προσπάθεια.

Η εμπειρία, η εντρύφηση και η μελέτη των συγγραμμάτων του αγίου Γέροντος Παϊσίου , ήταν για μένα πνευματικό βάλσαμο, πρότυπο και διδαχή.

Ας έχουμε την ευλογία και την πρεσβεία του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διπλωματική μας εργασία, έχει ως στόχο να εξάρει τη σπουδαιότητα της ποιμαντικής αντιμετώπισης πνευματικών προβλημάτων, πάνω στα συγγράμματα του Άγιου Γέροντος Παΐσιου. Η ποιμαντική είναι το συμβουλευτικό έργο των συγχρόνων «Γερόντων», παίρνοντας ως αντικείμενο έρευνας, ενδεικτικά, το συμβουλευτικό έργο του Γέροντος Παΐσιου. Το ποιμαντικό – συμβουλευτικό έργο αποτελεί και στις μέρες μας, μετά το αγιαστικό, το σπουδαιότερο έργο του ποιμένα. Ο σύμβουλος – Γέροντας, για τους ορθόδοξους χριστιανούς, σημαίνει την κίνηση και πράξη εκείνη που απορρέει από αυτόν που αναγεννά πνευματικά κάποιον, γίνεται ο αναγεννητής και θεραπευτής κάποιου «εν Χριστώ». Η ποιμαντική μέθοδος του Γέροντος Παΐσιου είναι ενταγμένη στη νηπτική – ησυχαστική παράδοση της Εκκλησίας μας. Μερικοί από τους σύγχρονους Γέροντες, που εντάσσονται μέσα σ' αυτή την παράδοση εκτός από τον Όσιο Παΐσιο είναι: Ιάκωβος Τσιαλίκης, Πορφύριος Κausοκαλυβίτης, Αιμιλιανός Σιμωνοπετρίτης, Φιλόθεος Ζερβάκος, Ιωσήφ ο Ησυχαστής κ.α.

Όταν κάνουμε λόγο για την ορθόδοξη νήψη, εννοούμε την εγρήγορση και την ετοιμότητα του ανθρώπου να κρατά τον νου του καθαρό από διαφόρους λογισμούς και εικόνες που νεκρώνουν την εσωτερική του ελευθερία και καθαρότητα και τον αποσπούν από την κοινωνία με τον Θεό. Η νηπτική – ησυχαστική μέθοδος των Γερόντων εκφράζεται μέσα από την προσευχητική θεολογία, που συμπυκνώνεται βιωματικά και πρακτικά. Μέσω της καρδιακής προσευχής, οι Γέροντες κατάφεραν να λάβουν την χαρισματική εκ Θεού δωρεά, καθαρότητα και ησυχία¹.

¹ Αρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα, *Η νοερά προσευχή, έκφραση αληθούς λατρείας Θεού, μετά συναγωγής κειμένων παλαιών και νέων Γερόντων*, Εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 2006, σελ.106-111.

Στη διπλωματική μας εργασία ο Άγιος Γέροντας Παΐσιος αφ' ενός εξηγεί και αναλύει το κάθε πνευματικό πρόβλημα, με πολύ απλό και σαφή τρόπο, ώστε να καταλάβει και να αφυπνιστεί ο κάθε άνθρωπος που είναι η αιτία του προβλήματος. Αφετέρου δίνει με αγάπη και πόνο, απαντήσεις στα πνευματικά αδιέξοδα που απασχολούν όλους τους ανθρώπους. Είναι οι αναζητήσεις, οι ερωτήσεις και οι αδυναμίες που είχαν πολλοί άνθρωποι οι οποίοι κατέφευγαν στον πνευματικό Γέροντα, για να ανακουφιστούν και να φωτισθούν από την πνευματική του εμπειρία. Η ποιμαντική του Γέροντος Παϊσίου αποτελεί πνευματικό βάλαμο, οικοδομώντας τους ανθρώπους ψυχωφελώς.

Η διπλωματική χωρίζεται σε τρία επιμέρους κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο έχουμε τα βιοτικά προβλήματα. Στο δεύτερο κεφάλαιο έχουμε τα πνευματικά προβλήματα και στο τρίτο κεφάλαιο έχουμε τα κοινωνικά προβλήματα.

Τα βιοτικά προβλήματα: Το πρώτο βιοτικό πρόβλημα, είναι οι αρρώστιες. Ο Γέροντας λέγει ότι οι αρρώστιες βοηθούν και ωφελούν τους ανθρώπους. Η αρρώστια έχει εξιλέωση και ουράνιο μισθό. Η υπομονή στην αρρώστια βοηθάει και καλυτερεύει τον άνθρωπο πνευματικά². Το δεύτερο βιοτικό πρόβλημα, είναι οι θλίψεις. Στις θλίψεις των ανθρώπων, ο Θεός δίνει πάντα παρηγοριά. Ο κάθε άνθρωπος λέγει ο Άγιος Γέροντας πρέπει να αντιμετωπίζει πνευματικά τις θλίψεις και να τις ακουμπάει πάνω στον Χριστό, για να μεταβάλλονται σε μέλι³. Το τρίτο βιοτικό πρόβλημα είναι ο θάνατος. Ο Γέροντας τονίζει τη συμφιλίωση που οφείλει ο άνθρωπος, να επιτελέσει

² Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, *Λόγοι Δ' «Οικογενειακή ζωή»*, Εκδ. Ιερών Ησυχαστηρίων Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001, σελ. 210.

³ Ο.π., Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, *Λόγοι Δ' «Οικογενειακή ζωή»*, σελ. 198-199.

με την έννοια του θανάτου. Να ζούμε λέει ο Άγιος Γέροντας με μνήμη θανάτου, για να έχουμε καλή πνευματική ζωή⁴. Το τέταρτο βιοτικό πρόβλημα είναι, τα οικογενειακά προβλήματα. Για να σταθεί η οικογένεια πρέπει να πορεύεται με πίστη στον Θεό, προτάσσοντας τα πνευματικά τους χαρίσματα. Ο πνευματικός εξομολόγος αποτελεί βαρόμετρο για την ισορροπία της οικογένειας⁵.

Τα πνευματικά προβλήματα: Το πρώτο πνευματικό πρόβλημα είναι ο εγωισμός και η υπερηφάνεια. Για να καταφέρει ο άνθρωπος, να υπερνικήσει τον εγωισμό και την υπερηφάνεια και κατ' επέκταση τον διάβολο, θα το κάνει, μέσω την αληθινής αγάπης και της ουσιαστικής ταπείνωσης⁶. Το δεύτερο πνευματικό πρόβλημα είναι η φιλαυτία. Η αυτομεμψία με την αυτοκριτική, πολύ βοηθάει, για να πέσουν τα λέπια από τα μάτια της ψυχής μας, για να κινούμαστε και να βλέπουμε καθαρά⁷. Το Τρίτο πνευματικό πρόβλημα είναι η ακηδία. Η προσευχή με την έλλειψη ύπνου, τρέφει την ψυχή και της εξασφαλίζει, πνευματική εγρήγορση και ασφάλεια⁸. Έτσι φεύγει η πνευματική τεμπελιά. Το τέταρτο πνευματικό πρόβλημα είναι, η κατάκριση. Η μοναδική κρίση που γνωρίζει τις καρδιές των ανθρώπων και αποφασίζει με αγάπη κι ανιδιοτέλεια είναι η κρίση του Θεού⁹. Το πέμπτο πνευματικό πρόβλημα είναι το άγχος και η λύπη. Ο εγωισμός

⁴ Ο.π., Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Δ' «Οικογενειακή ζωή»*, σελ.253.

⁵ Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Β' «Πνευματική αφύπνιση»*, Εκδ. Ιερών Ησυχαστηρίων Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001, σελ.30.

⁶ Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Ε' «Πάθη και Αρετές»*, Εκδ. Ιερών Ησυχαστηρίων Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001, σελ.60.

⁷ Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Επιστολές*, Εκδ. Ιερών Ησυχαστηρίων Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001, σελ.141.

⁸ Ο.π., Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Επιστολές*, σελ.110.

⁹ Ο.π., Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Ε' «Πάθη και Αρετές»*, σελ.100.

πάντα φέρνει λύπη και άγχος. Ο Γέροντας Παΐσιος λέει ότι αν ένας άνθρωπος έχει συνεχώς λύπη, τότε ο Θεός του λείπει¹⁰.

Όσο απομακρύνονται οι άνθρωποι από την φυσική ζωή, την απλή, και προχωρούν στην πολυτέλεια, τόσο αυξάνει και το ανθρώπινο άγχος. Το έκτο πνευματικό πρόβλημα είναι η αδικία. Η αδικία λέγει ο άγιος Γέροντας μαζεύει οργή Θεού, γι' αυτό όταν αδικούμε να ζητάμε συγχώρεση από τον αδικημένο¹¹. Το έβδομο πνευματικό πρόβλημα είναι η ζήλεια. Η ζήλεια είναι ένα ψυχικό πάθος που έχει φοβερές συνέπειες. Το αντίδοτο της ζήλειας είναι η πνευματική αρχοντιά και θυσία¹². Το όγδοο πνευματικό πρόβλημα είναι η μαγεία και η πλάνη. Ο Γέροντας λέει ότι το αντίδοτο είναι η εξομολόγηση, η Θεία κοινωνία και ο Σταυρός. Ο Σταυρός είναι το τραύμα των δαιμόνων¹³.

Τα κοινωνικά προβλήματα: Το πρώτο κοινωνικό πρόβλημα είναι η αγωγή – ανατροφή των παιδιών. Η ευθύνη των γονέων για την ανατροφή και αγωγή των παιδιών, να στηρίζεται πάνω απ' όλα στην εμπιστοσύνη τους προς τον στο Θεό. Να έχουν απλή και πνευματική ζωή οι γονείς για να είναι η αγωγή και η ανατροφή των παιδιών καλή¹⁴. Το δεύτερο κοινωνικό πρόβλημα είναι, η εργασιακή και οικογενειακή αποκατάσταση. Η εργατικότητα στον άνθρωπο αποτελεί ευλογία και αρετή, ενώ η τεμπελιά τον αχρηστεύει και τον καταστρέφει, λέγει ο άγιος Γέροντας. Ενώ για την οικογενειακή αποκατάσταση χρειάζεται να έχουμε πνευματικότητα και

¹⁰ Ο.π., Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Ε' «Πάθη και Αρετές»*, σελ.141.

¹¹ Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Α' «Με πόνο και αγάπη για τον άνθρωπο»*, Εκδ. Ιερών Ησυχαστηρίων Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001, σελ.85.

¹² Ο.π., Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Ε' «Πάθη και Αρετές»*, σελ. 121.

¹³ Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Αγιορείται Πατέρες και Αγιορείτικα*, Εκδ. Ιερών Ησυχαστηρίων Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001, σελ.42.

¹⁴ Ο.π., Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Λόγοι Δ' «Οικογενειακή ζωή»*, σελ.91.

εμπιστοσύνη στον Θεό¹⁵. Το τρίτο κοινωνικό πρόβλημα είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος. Πρώτα χρειάζονται την πνευματική εξέλιξη οι άνθρωποι για να αγιάζονται όλα. Όταν ζούμε σωστά με ευλάβεια και έχουμε εμπιστοσύνη στο Θεό, τότε ο Θεός θα βοηθάει τον άνθρωπο και τον κόσμο που ζει¹⁶. Το τέταρτο κοινωνικό πρόβλημα είναι το πρόβλημα της παιδείας. Ο Άγιος Γέροντας λέγει ότι η παιδεία μαζί με τον αληθινό εκκλησιασμό ωφελεί, ηρεμεί και αγιάζει το κάθε παιδί γιατί έχει την ευλογία του Θεού. Αλλά σκοπός τους τώρα είναι να απομακρύνουν τα παιδιά από την Εκκλησία, κλονίζοντας την πίστη τους¹⁷. Το πέμπτο κοινωνικό πρόβλημα είναι η κρίση της εποχής μας. Τα χρόνια που ζούμε είναι δύσκολα γιατί έχουν αδιαφορία, σαβούρα και μούχλα. Αυτό που χρειάζεται να κάνουμε είναι προσευχή με αναστεναγμό και πόνο για να βοηθήσει και ο καλός Θεός. Μπόρα είναι και θα περάσει¹⁸.

¹⁵ Ό.π., Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, *Λόγοι Δ' «Οικογενειακή Ζωή»*, σελ.21.

¹⁶ Ό.π., Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, *Λόγοι Α' «Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο»*, σελ.142.

¹⁷ Ό.π., Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, *Λόγοι Α' «Με πόνο και αγάπη για το σύγχρονο άνθρωπο»*, σελ. 300.

¹⁸ Ό.π., Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, *Λόγοι Β' «Πνευματική αφύπνιση»*, σελ.18-19.